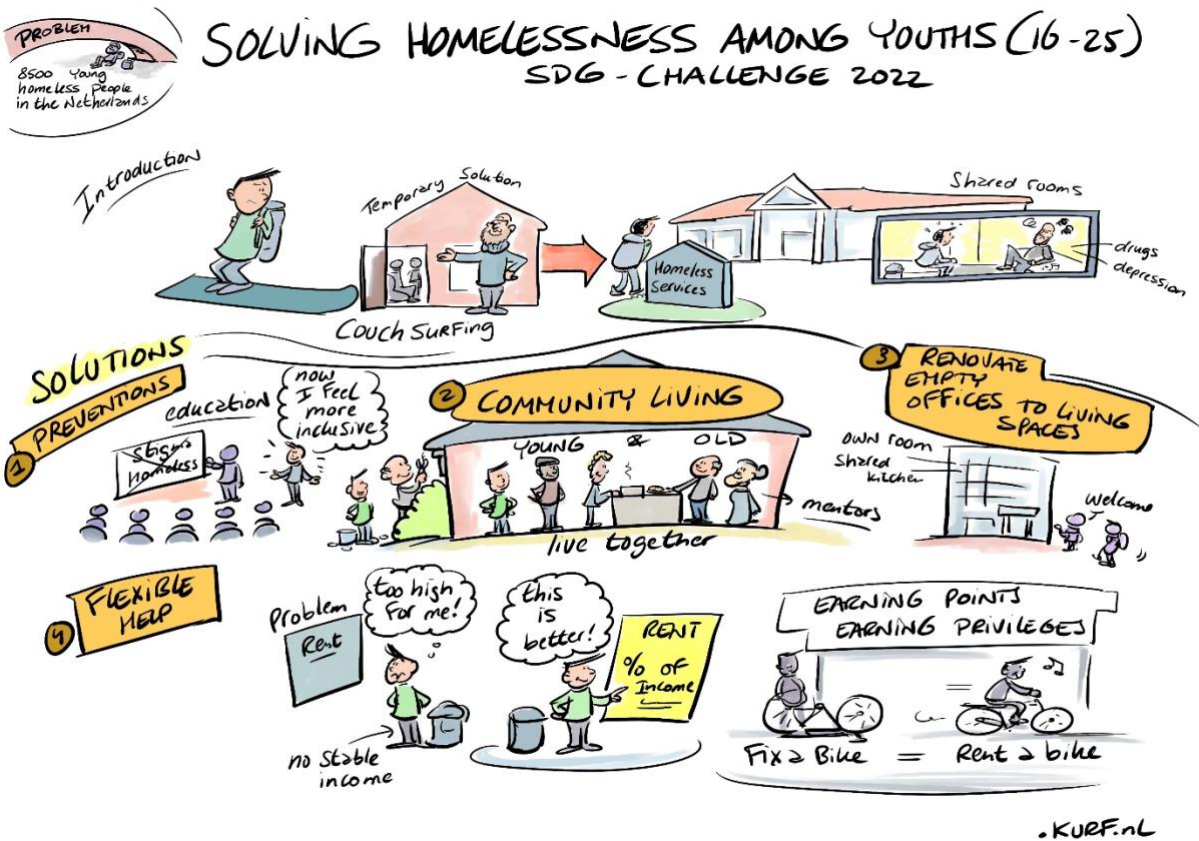

Breng dakloosheid jongvolwassenen naar nul!

Verlag en eindrapportage SDG Challenge Corpovenista 2022

Voorwoord

Een dak boven je hoofd is een mensenrecht en de basis voor goed functioneren in de maatschappij. In Nederland zien we de laatste 10 jaar echter een verdubbeling van het aantal daklozen. Hoewel het CBS aangeeft dat aantallen dalen, wordt dit nog niet herkend door de sector (zorg en opvang). Veel daklozen blijven uit beeld van de officiële instanties en daarmee statistieken.

Reden voor het kennisnetwerk van woningcorporaties Corpovenista om het thema Dakloosheid extra aandacht te geven in 2022. Platform31 deed voor ons een verkenning van de daklozenproblematiek in Nederland. Lisan Jansen en Susan van Klaveren maakten een 'base-line' rapport van cijfers, ontstaansredenen en oplossingsrichtingen. We dienden een vraagstuk in voor een Sustainable Development Goal (SDG) Challenge voor HBO studenten.¹ Daarbij legden we de focus op jongvolwassen daklozen. Organisatie Soapbox koppelde een internationale groep HBO studenten van uiteenlopende onderwijsinstellingen en studierichtingen aan ons vraagstuk. Samen gingen we aan de slag.

Dit verslag beschrijft onze expeditie. Zowel de reis als de bestemming zijn van belang. We staan stil bij zowel het proces als de inhoudelijke oogst en lessen. De oplossingen die beschreven worden komen uit de presentatie van de studenten. De tekeningen zijn van Kurf.nl. De lessen zijn het resultaat van een vervolgesprek tussen (corporatie)professionals op 19 mei. We sluiten af met een agenda voor het vervolg.

Namens Corpovenista

Marion Kranenburg, Eigen Haard

---

¹ De SDG's (Sustainable Development Goals) zijn werelddoelen voor duurzame ontwikkeling: een einde aan extreme armoede, ongelijkheid, onrecht en klimaatverandering. De doelen zijn omarmd door de VN om samen de problemen aan te pakken.

De Challenge

De ambitie

De ambitie van Corpovenista is om binnen vier jaar alle 8500² dak- en thuisloze jongvolwassenen (27 jaar en jonger) van straat af te halen en te houden.

Hoofdvraag / Challenge

Formuleer een radicale, innovatieve oplossing waarmee wij als woningcorporaties, samen met onze partners, dakloosheid onder jongvolwassenen tot nul kunnen reduceren.

Deelvragen

- Wat is in het bijzonder nodig voor jongeren met een achtergrond in de jeugdzorg (denk aan samenwerking tussen partijen, preventie, nazorg, steunstructuur)?
- Welke partijen hebben we nodig om onze ambitie te realiseren? Welke nieuwe partijen kunnen we betrekken, zoals zorgverzekeraars, naast de meer voordehandliggende partijen zoals centrale en lokale overheid, zorginstellingen, welzijnsinstellingen?
- Wat hebben wij van de verschillende partijen nodig om onze ambitie te realiseren?

² Dit is de schatting van het CBS uit 2020, maar waarschijnlijk ligt dit (veel) hoger, zie onze notitie.

Dak- en thuisloze jongvolwassenen (18-27 jaar)

Relevante cijfers, kenmerken, oorzaken en oplossingsrichtingen

Dakloosheid in Nederland

- Voornamelijk mannen tussen 27-50 jaar met een niet-westerse culturele achtergrond. Een relatief groot deel (ca. 35%) verblijft in G4.
- Subgroepen: Economisch daklozen, Dakloze arbeidsmigranten (MOE-landers), Ongedocumenteerde daklozen, Dakloze gezinnen, Dakloze jongvolwassenen (18-27 jaar)
- Er wordt aangegeven dat dakloosheid afneemt (o.a. bericht CBS), maar dit is niet zeker:
  - Veel dakloze mensen zijn niet in zicht ("bankslapers");
  - Sommige mensen hebben een illegale status in Nederland;
  - Niet iedereen wordt toegelaten tot MO en melden zich daar dus niet;
  - Kinderen (<18 jaar) en ouderen (>65 jaar) zijn niet meegenomen.
  - Bovendien: het gaat vaak om schattingen (!).

Routes naar dakloosheid (+ voorbeelden):

- Verlies woning door echtscheiding, verlies baan, einde huurcontract bij anti-kraak (spoedzoekers)
- Geen eigen woning na verblijf intern (Uitstromers uit BW, MO, detentie,..)
- Huisuitzetting (gevolg van schulden)
- Remigratie (moeilijk woning vinden bij terugkeer)

Ca. **8.500** dakloze jongvolwassenen in Nederland (CBS)

- Voornamelijk mannen (circa 75% mannen, 25% vrouwen)
- Grootste groep tussen 16-21 jaar oud, relatief laag opgeleid, meer dan de helft heeft niet-westerse culturele achtergrond, vaak ook schuldenproblematiek
- Onder vrouwen: 25%-50% heeft een kind of is zwanger
- (Multi)problematiek: 60-70% heeft verleden in jeugdhulp en heeft anno nu nog steeds te maken met (meerdere) problemen

Factoren dakloosheid onder jongvolwassenen

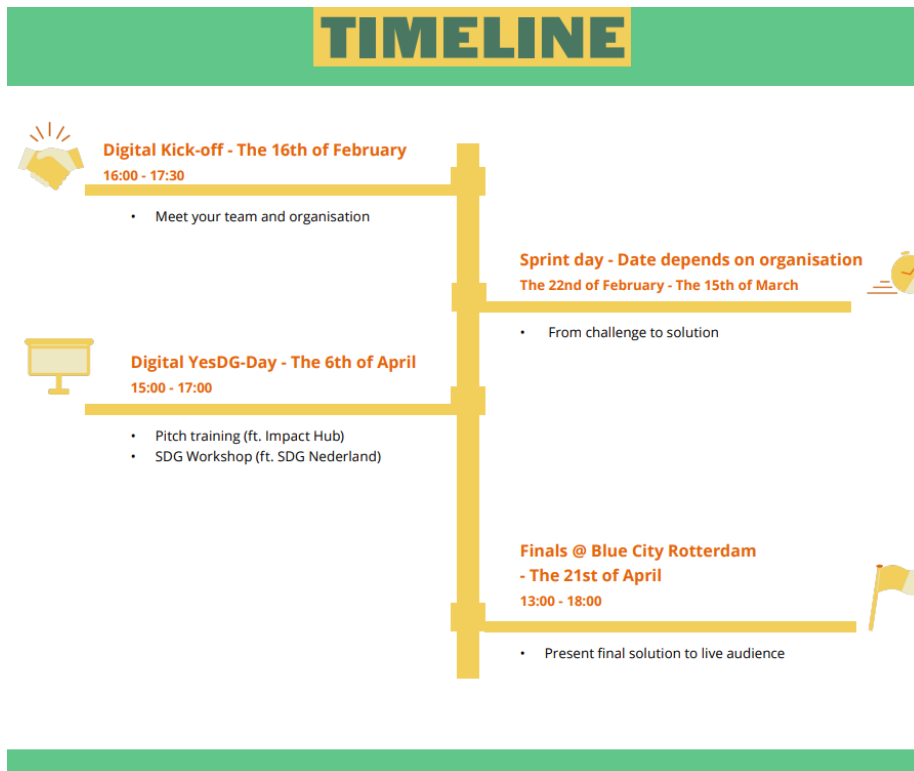
- Persoonlijke factoren: problemen (verslaving, psychische kwetsbaarheid), gebrek aan sociaal netwerk
- Risicofactoren: in welk gezin iemand is opgegroeid, ouders met verslavingsproblematiek of schulden, pleeggezin, school niet afgemaakt
- Systeem: niet alleen ingewikkelde samenleving, maar ook wetgeving (kostendelersnorm, maar bijv. ook de verplichte termijn van vier (zoek)weken bij het aanvragen van bijstand).
- Bovendien: zeer krappe woningmarkt en sterk afhankelijke positie van jongeren.

Oplossingsrichtingen in de aanpak:

- Tijdig ingrijpen
- De basis op orde
- Maatwerk
- Belang van goede relatie/vertrouwen professional
- Concreet gericht op wonen: woningdelen makkelijker maken en verminderen van stigma

Bron: Presentatie bijeenkomst 19 mei 2022, Susan van Klaveren, Platform31

De expeditie: aan de slag met de challenge!

Ter **voorbereiding** op de challenge ontvingen de studenten de nodige documentatie (baseline study Platform31, Perspectief op aanbod door Portaal).

De eerste **on-line kennismaking** in februari zou in het teken staan van 'Five Times Why'. Dat komt neer op systematisch doorvragen om tot de kern van het probleem te komen. Ons vraagstuk is complex. De moed zakte bijna in de studentengympies, maar wat bleef hangen was hele goede energie voor het vervolg.

De **Sprintdag** vond plaats in het kantoor van Eigen Haard. Doel van de dag was tot een concept oplossing te komen voor het vraagstuk. Het levensverhaal van Renee Zettema, ervaringsdeskundige van Team Ed, kwam binnen bij alle deelnemers en begeleiders. Dakloos kan iedereen worden als een paar dingen tegelijk tegenzitten in het leven. En wat heb je dan behoefte aan een veilige plek en wat steun om je shit op orde te krijgen. Maar hoe moeilijk blijkt dat in de praktijk, helemaal als je minderjarig bent. Social designer Nienke van der Straten, ervaren in samenwerking met jongeren met jeugdzorgachtergrond, deelde haar professionele tips. Zij stond uitgebreid stil bij de behoefte van de doelgroep van aan rust, fouten mogen maken en veiligheid .

Na de nodige vegan happen en lol (want ja, wat was het heerlijk om weer even echt mensen te zien zo na corona) werd de 'pressure cooker' echt aangezet en bedacht Team Wonders de contouren voor een totaalpakket aan oplossingsrichtingen!

Team Wonders: Barbora, Anna, Lucy, Ju, Mara en Alex

Voor de **finale in Blue City Rotterdam** hebben we de concept presentatie besproken en heeft het team pitch-training gehad. De pitch bij de finale leverde het team een eervolle vermelding op! De pitch was zo beknopt dat we als Corpovenista op 19 mei nog een aparte bijeenkomst hebben georganiseerd in aanwezigheid van corporatieprofessionals en stakeholders. Hoofdpijnen van de presentatie en lessen uit de discussie volgen op de volgende pagina's

De oplossingen

Als antwoord op de challenge presenteerden de studenten niet één oplossing, maar een pakket aan maatregelen. Geïnspireerd door het levensverhaal van de ervaringsdeskundigen was heel duidelijk dat het zeker bij de doelgroep jongeren extra van belang is vroegtijdig in actie te komen. Jongeren durven niet om hulp te vragen, of hebben geen omgeving die hulp kan bieden. Daarbij is er sprake van stigma en schaamte rond dak- en thuisloosheid en mentale problemen die vaak een rol spelen.

De oplossingsrichtingen:

- Preventie
- Flexibele hulp
- Woonconcept: Community living

Op de volgende pagina's lopen we de analyse en voorstellen van de studenten langs. In een kader voegen we de reactie van Corpovenista toe op basis van de discussie op 19 mei 2022. Daar zochten we vooral een antwoord op: Wat kunnen we als corporaties (met onze partners) met deze inzichten?

*"Humanising people is more than just giving them a roof,
it's about giving them a satisfying and enjoyable life"*

Team Wonders

•KURF.nl

Oplossingsrichting 1: Preventie

Het probleem

- Jonge mensen durven geen hulp te vragen
- Mentale gezondheidsproblemen worden niet besproken in onderwijs
- Jonge mensen weten vaak niet waar ze hulp kunnen vinden
- Er is een stigma rondom dak- en thuisloosheid

De oplossing

- Zoek partnerschap met organisaties als MIND en Kansfonds (bijvoorbeeld door financiële steun) om bewustwording te stimuleren over mentale gezondheid en dak- en thuisloosheid onder studenten.
- Betrek studenten in workshops. Dit kan gaan om activiteiten ondernemen en onderzoek naar mentale gezondheid en huisvesting
- Zorg voor 'follow up' van studenten van wie de antwoorden verontrustend zijn en zorg dat ze de hulp krijgen die ze nodig hebben.

Waarom werkt dit?

- Meer bewustwording over mentale gezondheid en de eigen situatie kan helpen om tijdiger hulp te vragen.
- Meer zicht op studenten die risico lopen dakloos te worden, kan helpen om vroeger in actie te komen om het te voorkomen.
- Stigma zal afnemen

Wat kunnen we als corporaties (met onze partners) met deze inzichten? Verslag Discussie 19 mei 2022

Erkenning dat jongeren vertrouwen verdienen en bestaanszekerheid, inclusief een dak. Benut kennis en kunde eigen organisatie en buurtnetwerk.

Houd rekening met trots/status/schaamte en culturele verschillen hierbij

Jongeren met niet-westerse afkomst bereiken jeugdzorg niet (aldus directeur Stichting Zwerfjongeren).

Bereiken via andere route, vaders, moeders, studiezalen (particulier)

Hoe ondersteun je goede keuzes?

Link methodiek Masterplan Zuidoost/NieuwWest/Pact Poelenburg (langer termijn commitment door uiteenlopende partijen, multidisciplinaire aanpak, focus. Kracht van kleinschaligheid benutten én luisteren. Kunnen we leren van bestaande initiatieven?

Korte lijntjes met organisaties voor hulp (gemeente, zorg/huisarts, school, stichtingen), wel met aandacht voor compleet Signalering door o.a. medewerkers onderhoudsdienst (wat is nodig? Meldpunt, training?)

Sociaal renoveren: achter de voordeur aanpak bij projecten / bewonersonderzoek verhaal/dossier. "Zorg dat telefoontjes, of online vragen spoedig beantwoord worden.

Rol buurthuis (hoe trek je jongeren?)?

Buurtvoorzieningen op 'pantoffelafstand' om binnen te lopen/laagdrempelig:
o.a. buurt(werk)kamer

Loket gemeente 18+ Nu te harde grens bij 18 jaar

Bestaande samenwerkingsstructuren uitbreiden, meer inclusief maken voor jongeren:

Buurtcirkels/wooncirkels, flatcoaches ism jeugdzorg? Onderwijs, stages, informatie & kennis delen

Regionale samenwerking bij woonzorgvisies

Betere spreiding voorzieningen en instroom aandachtsgroepen per gemeente (30%)

Oplossingsrichting 2: Flexibele Hulp

Het probleem

- Jonge mensen verdienen vaak niet genoeg om basiskosten te dekken voor huur en andere noodzakelijke kosten om te leven
- Daklozen die opkrabbelen krijgen maar weinig financiële steun
- Er zijn veel lege gebouwen

De oplossing

- Maak huur afhankelijk van inkomen
- Maak huurkorting mogelijk voor tegenprestatie (onderhoud, reparaties, diensten. Etc)
- Bied anti-kraak mogelijkheden voor mensen die niet passen in een 'community living' woonconcept

Waarom werkt dit?

- Stress reductie, meer bestaanszekerheid
- Hierdoor meer tijd voor persoonlijke ontwikkeling en ontspanning
- Basis op orde krijgen
- Stimulans om vaardigheden aan te leren of te ontwikkelen door huurkorting
- Maak gebruik van leegstaande ruimte
- Eigenaren hebben minder zorgen over hun gebouw

Wat kunnen we als corporaties (met onze partners) met deze inzichten? Verslag Discussie 19 mei 2022

Flex huur:

Wat als er huurachterstand ontstaat?

Wat is het probleem achter het probleem? Hoe kom je er achter? Nabellen

Zorg dat er ruimte is om fouten te maken (suggestie werd gedaan buffertje opbouwen door maandelijkse klein extra bedrag)

Betere afstemming geldbeheer gewenst

Begin met menselijke maat en vast gezicht.

Organiseer dit in processen → app?

Huurkorting in ruil voor activiteiten: kunnen we bestaande voorbeelden benutten voor vorm van opbouw 'buffertje', route voor meer flexibiliteit als inkomen daalt, bij wijze van alternatieve huur op maat, of wanneer er een huurachterstand ontstaat

Betaalbaarheidsstress gezinnen.

Gesprek, geen aanmaning bij huurschuld

Tijdelijke opvang & tijdelijke contracten: is er plek als contract afloopt?

Vangnet in de buurt

Communicatie over mogelijkheden

Pro-actief kantoren scouten

Samenwerking met COA-locaties?

Oplossingsrichting 3: Woonconcept Community Living

Het probleem

- Circa 8500 dakloze jongvolwassenen
- Naast huisvesting behoefte aan verbinding, gemeenschap, ondersteuning
- In huidige huisvestingsopties weinig ruimte voor leren, experimenteren en fouten mogen maken wegens regels

De oplossing

- Gebouwen met gemeenschappelijke ruimte, gedeelde faciliteiten en kleine (semi) privé kamers.
- Flexibele huur: gebaseerd op maandinkomen (verminderd met korting gebaseerd op beloningssysteem met punten, zie hieronder)
- Gedeelde voorzieningen voor mobiliteit en mogelijkheden om nieuwe vaardigheden te leren
- Kans om te leren én om te falen in een veilige omgeving, die erop gericht is dat deze jongvolwassenen succesvol zijn. Als je bijvoorbeeld een huur mist, dan zal een begeleider helpen (social work/stagiair) en word je niet gelijk uit huis gezet.
- Sterk netwerk ontwikkelen (met mogelijkheid punten te verdienen):
  - In plaats van mensen in te huren om de voorzieningen te beheren, kunnen de bewoners dat samen doen. Zo hebben ze een doel en mogelijkheid om vaardigheden te leren. Hiermee kunnen ze punten verdienen.
  - Binding met de buurt door samenwerking met bestaande buurtvoorzieningen/-centra. Door deelname aan buurtactiviteiten, of deze zelf te organiseren

Waarom werkt dit?

- Vermindert aantal daklozen
- Nieuwe bestemming voor leegstaande gebouwen
- Geeft mogelijkheden voor andere mensen die iets nodig hebben
- Geeft mensen praktische vaardigheden en helpt een weg in het leven te vinden
- Vermindert stigma
- Rehabilitatie van daklozen in de samenleving
- Dynamisch systeem dat verbeterd kan worden naar behoefte (feedback door onderzoek en interviews)

“Using solutions that have been proved effective in a new field to solve the problem of young homeless people”

Team Wonders

Wat kunnen we als corporaties (met onze partners) met deze inzichten? Verslag Discussie 19 mei 2022

Welke woonconcepten met menging jongeren en ouderen kennen we eigenlijk al?

Richting partners werk maken van ‘geregeld wonen’ (woongarantie), vangnet in de buurt.
Niet pas na opvang via uitstroom, maar eerder. In geest Housing First.
Wonen met instandhouding/oog voor herstel familiebanden

Concepten moeten elkaar eigenlijk aanvullen: ondersteunend aan volgende (woon) stap in het leven (+ vangnet)

Wonen en voorzieningen in buurt, hoeft niet altijd in 1 pand
Kunnen corporatie hun positie in de buurt meer benutten? Breek(w)ijzer?
Afspraken met zorg / buurtteams
‘Onder de Pannen’ voor jongeren; student in huis, Vooruit

Agenda voor vervolg

De challenge is afgerond en wat was het een inspirerend traject met bevlogen jonge mensen. Bij de bijeenkomst op 19 mei bleek dat de ervaringsdeskundige zich gehoord voelde door de studenten. Eén van de studenten is, geïnspireerd door dit traject, gestart met vrijwilligerswerk.

Wat doen de corporaties verenigd in Corpovenista met de inzichten?

In aansluiting op de inzichten en discussie van 19 mei hebben we 3 thema's voor ogen. De bijbehorende vraagstukken schetsen we, maar moeten nog nader scherpgesteld.

Thema: Regionale samenwerking

De druk op G4 gemeenten is hoog om kwetsbare groepen te huisvesten. We horen signalen dat jongvolwassenen hun heil zoeken in de grote stad; in hun eigen gemeente lukt het niet. Klopt dit en zo ja, waarom is dat zo? Wat doen corporaties al en wat hebben we nog meer nodig van gemeenten die achterblijven? Hoe landt dit goed genoeg in de woonzorgvisies?

Thema: Preventie

Gezien de signalen dat met name jongeren onvoldoende gebruik (kunnen) maken van bestaande initiatieven is het de vraag hoe dat beter / inclusiever kan. Te beginnen door als corporatie te kijken naar wat er al is, of inclusiever kan, bij ons of in samenwerking met partners.

Als resultaat kan gedacht worden aan een campagne/praktische handreiking voor corporaties voor kleine buurtgerichte maatregelen gericht op jongvolwassenen, een soort laagdrempelige 'wegwijzer' aansluitend bij leefwereld jongeren. Doel is te voorkomen dat jongvolwassenen serieus afglijden, waardoor herstel van evenwicht moeilijker is.

Thema: Gemengd wonen

De studenten hebben mooie noties gedeeld over gemengd wonen voor de doelgroep jongvolwassenen, onder andere met meerdere generaties en manieren voor zelfontplooiing. Veel corporaties hebben de laatste jaren ervaring opgedaan met gemengd wonen projecten voor uiteenlopende doelgroepen. In hoeverre deze (ervaringen) ook passend zijn voor (ex) of dreigend dakloze jongeren is de vraag. Voor het kennisnetwerk Corpovenista vinden we het wenselijk om eerst beter zicht te krijgen op de variëteit van projecten en wat al dan niet werkt. Eerste stap kan een inventarisatie zijn van welke projecten er voor welke doelgroepen zijn met welke succes- en faalfactoren. Hierbij voortbouwen op vele werk dat er al ligt (oa Davelaar & leergang). Ten tweede kan de oprichting van een vakgemeenschap (community om te leren) worden overwogen. Professionals die bij elkaars projecten op bezoek gaan, daarbij gericht inzoomen op perspectief jongvolwassenen.

Bronnen

Presentatie 19 mei 2022

Programmaboekje SDG Challenge

Homelessness in the Netherlands. Platform31

Factsheet aanbodzijde corporaties (Portaal)